

PORADŇA PRE OBČIANSKE A ĽUDSKÉ PRÁVA

CENTER FOR CIVIL AND HUMAN RIGHTS
KRIVÁ 23, 040 01 KOŠICE, SLOVENSKO

» mobil: +421 908 69 55 31, +421 949 338 396
» www.poradna-prava.sk » poradna@poradna-prava.sk
» IČO: 37 86 72 70 » IBAN: SK98 5200 0000 0000 0551 9629

V Košiciach, 20.6.2023

TLAČOVÁ SPRÁVA

Poradňa pre občianske a ľudské práva vyzýva slovenský parlament na odstránenie nedostatkov prejednávaneho návrhu zákona o odškodnení nezákonne sterilizovaných žien

Národná rada SR v týchto dňoch v druhom čítaní rokuje o návrhu zákona o odškodnení sterilizovaných osôb v rozpore s právom. Jeho cieľom je odškodniť ženy, ktoré boli v rokoch 1966 – 2004 nezákonne sterilizované bez poskytnutia informovaného súhlasu. Naša organizácia však upozorňuje na to, že súčasný návrh má viaceré závažné nedostatky. Mnohé poškodené ženy sa pravdepodobne odškodnenia nikdy nedomôžu, ak tieto nebudú odstránené. Podobnú výzvu už parlamentu zaslal národný antidiskriminačný orgán aj komisárka Rady Európy pre ľudské práva.

Návrh zákona o finančnom odškodnení osôb sterilizovaných v rozpore s právom bol do parlamentu predložený poslancom strany OĽANO Petrom Pollákom. 23. mája 2023 parlament návrh prerokoval a postúpil do druhého čítania. V ostatných dňoch o návrhu rokoval ústavnoprávny výbor aj výbor pre zdravotníctvo, ktoré svojimi uzneseniami odporučili návrh schváliť.

Poradňa pre občianske a ľudské práva (Poradňa) predloženie zákona víta a o jeho prijatie usiluje už viac ako 20 rokov. Zároveň však upozorňujeme na to, že aktuálne znenie návrhu má viaceré nedostatky a existuje reálne riziko, že na jeho základe sa množstvo nezákonne sterilizovaných žien odškodnenia nikdy nedomôže. [Naše pripomienky](#) k návrhu parlamentné výbory ani jednotliví poslanci a poslankyne dostatočne nezohľadnili a doposiaľ sa v plnej miere nepremietli do žiadneho pozmeňujúceho návrhu.

Predovšetkým upozorňujeme, na nasledujúce skutočnosti:

- **Ako postupovať v prípade nedostupnej zdravotnej dokumentácie:** V pripomienkach upozorňujeme, že aj v dôsledku dlhodobého neriešenia tohto problému zo strany štátu, bude zdravotná dokumentácia mnohých nezákonne sterilizovaných žien nedostupná. Bola skartovaná alebo zničená. Je preto absolútne kľúčové, aby sa v takýchto prípadoch malo za to, že k nezákonnej sterilizácii došlo a ženám bolo priznané odškodnenie. Návrh síce uvádza, že sterilizáciu možno preukázať aj dôveryhodným svedectvom žiadateľky. V tomto bode je však vágny - umožňujúci širokú mieru subjektívnej interpretácie a v konečnom dôsledku presúva preukazovanie na ženy. Existuje tak podľa nás reálne riziko, že pri posudzovaní žiadostí o odškodnenie budú dostupné údaje zo zdravotnej dokumentácie napokon rozhodovať. Naznačuje to aj skúsenosť s priebehom obdobného procesu v Českej republike, v rámci ktorého sú žiadosti žien bez zdravotnej dokumentácie zamietané.
- **Nezákonné sterilizácie sú ľudskoprávny, nie medicínsky problém:** Kriticky vnímame aj skutočnosť, že zodpovednosť za posudzovanie žiadostí o odškodnenie je v návrhu daná ministerstvu zdravotníctva. Posudzovanie žiadostí nezákonne sterilizovaných rómskych žien je pritom nie je medicínsky, ale výhradne ľudskoprávny proces, a zodpovedné by malo byť ministerstvo spravodlivosti.
- **Výška odškodnenia za nezákonné sterilizácie nesmie byť len symbolická:** Zdôrazňujeme tiež, že navrhovaná suma odškodnenia na úrovni 5 000 eur je neprimerane nízka a dostatočne

nezohľadňuje závažnosť zásahu do práv nezákonne sterilizovaných žien. V konečnom dôsledku táto suma nedokáže zabezpečiť účinnú nápravu poškodeným ženám v súlade s medzinárodným právom, čo nedávno naznačil vo svojom [odporúčaní](#) v tejto veci pre Slovensko aj Výbor OSN proti mučeniu.

Vanda Durbáková, advokátka spolupracujúca s našou MVO, ktorá v minulosti zastupovala viaceré nezákonne sterilizované rómske ženy v súdnych konaniach k nedostatkom návrhu zákona povedala:

„Prijatím kvalitného odškodňovacieho zákona má Slovensko konečne po desaťročiach šancu napraviť krivdu, ktorá sa stala nezákonne sterilizovaným ženám. Štát za toto nesmierné závažné porušenie práv žien nesie plnú zodpovednosť. Je preto nevyhnutné, aby bolo celé bremeno dokazovania v procese odškodňovania presunuté na štát. Ten musí mať plnú povinnosť zhromaždiť dôkazy a ak tieto nebudú dostupné - bude sa mať za to, že došlo k nezákonnej sterilizácii. Pre ženy poškodené toto praxou musí byť proces získania odškodnenia jednoduchý, dostupný a netraumatisujúci. Súčasné znenie zákona toto podľa mňa v plnej miere nezabezpečuje.“

Pripomienky k návrhu zákona v obdobnom obsahovom rámci [zaslal](#) poslancom a poslankyniam aj národný antidiskriminačný orgán - Slovenské národné stredisko pre ľudské práva. S viacerými našimi pripomienkami sa stotožňuje aj Komisárka Rady Európy pre ľudské práva Dunja Mijatović, ktorá sa v súvislosti s potrebou ich zapracovania do návrhu obrátila na poslancov a poslankyne obrátila [listom](#).

S cieľom zabezpečiť účinný prístup k spravodlivosti pre čo najväčšie množstvo násilne sterilizovaných žien je nevyhnutné, aby parlament návrh zákona schválil v znení, ktoré bude reflektovať pripomienky našej mimovládnej organizácie aj vnútroštátnych a medzinárodných ľudskoprávných inštitúcií.

Doplňujúci kontext

Prípady nezákonných sterilizácií naša MVO zdokumentovala v spolupráci s medzinárodnou organizáciou Centrum pre reprodukčné práva v roku 2003 v publikovanej správe [Telo i Duša: Násilné sterilizácie a ďalšie útoky na reprodukčnú slobodu Rómov na Slovensku](#). K nezákonným sterilizáciám bez poskytnutia informovaného súhlasu dochádzalo v slovenských nemocniciach do roku 2004. Viaceré z poškodených žien sa domohli s našou podporou spravodlivosti na Európskom súde pre ľudské práva aj slovenských súdoch. Dlhodobo presadzujeme vytvorenie účinného mechanizmu zo strany výkonnej a zákonodarnej moci, na základe ktorého by boli poškodené ženy boli účinne odškodnené.

KONTAKTY:

Štefan Ivanco – programový koordinátor Poradne pre občianske a ľudské práva; tel. č.: 0908 695 531; e-mail: poradna@poradna-prava.sk

Poradňa pre občianske a ľudské práva je mimovládna organizácia, ktorá sa venuje ochrane ľudských práv a slobôd so zameraním na ochranu práv menšín a ochranu pred diskrimináciou. Pozornosť dlhodobo venuje predovšetkým otázkam diskriminácie rómskej etnickej skupiny v rôznych oblastiach života na Slovensku. Venuje sa tiež ochrane reprodukčných práv a problematike policajného násillia. Poradňa vo svojej práci rozvíja metódu strategického vedenia súdnych sporov v prípadoch diskriminácie a porušovania ľudských práv menšín. Zabezpečuje sprostredkovanie bezplatného právneho poradenstva vo vybraných prípadoch porušenia ľudských práv a bezplatného právneho zastupovania v konaniach pred slovenskými súdmi a Európskym súdom pre ľudské práva v Štrasburgu. Vykonáva tiež terénny monitoring, advokačné aktivity vo vzťahu k štátnym inštitúciám a realizuje vzdelávacie aktivity v oblasti ochrany pred diskrimináciou pre odbornú a laickú verejnosť. Web: www.poradna-prava.sk